

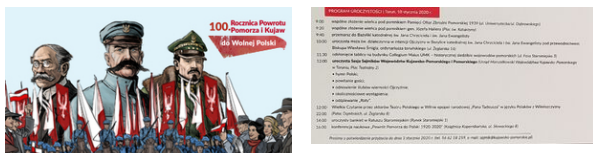
Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/edukacja/rocznice-wydarzen-histo/95928,100-rocznica-powrotu-Pomorza-i-Kujaw-do-Wolnej-Polski-Torun-10-stycznia-2020.html>
20.04.2024, 18:25

100. rocznica powrotu Pomorza i Kujaw do Wolnej Polski - Toruń, 10 stycznia 2020

Obchodom będzie towarzyszyła wystawa IPN „...Będzie wielka albo nie będzie jej wcale. Walka o granice Polski w latach 1918-1921”.

W Toruniu 10 stycznia odbędzie się pierwsza część obchodów 100. rocznicy powrotu Pomorza i Kujaw do Wolnej Polski. W uroczystości weźmie udział delegacja IPN Gdańsk na czele z dyrektorem oddziału prof. Mirosławem Golonem. Dokładny program [tutaj](#).

[Ważnym punktem wydarzenia](#) będzie prezentacja [wystawy Instytutu Pamięci Narodowej „...Będzie wielka albo nie będzie jej wcale. Walka o granice Polski w latach 1918-1921”.](#)

Ekspozycja została przygotowana przez Biuro Edukacji Narodowej IPN. Jej tematem jest walka Polski o granice w latach 1918-1921.

Na 19 planszach pokazano wysiłek Polaków w ustaleniu granic odrodzonej Polski zarówno żołnierzy, ochotników, jak i dyplomatów. Między innymi wystawa porusza zagadnienia dotyczące obrony Lwowa, Powstań: Wielkopolskiego, Śląskich, i mało znanego polskiemu odbiorcy Powstania Sejneńskiego. Dużo miejsca poświęcono również najważniejszej, decydującej o losie młodego państwa, wojnie z bolszewikami.

W tym samym dniu w Toruniu delegacja Delegatury IPN w Bydgoszczy upamiętni gen. Elżbietę Zawacką w 11. rocznicę śmierci.

[Odnaczona nagrodą IPN Kustosz Pamięci Narodowej Elżbieta Zawacka](#) urodziła się w 1909 r. w Toruniu. Po ukończeniu studiów na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pracowała w szkołach średnich i jednocześnie działała społecznie jako instruktorka Przynależności Wojskowej Kobiet. W 1939 r. w Katowicach pełniła funkcję komendantki Regionu Śląskiego PWK. We wrześniu 1939 r. była żołnierzem Kobiecego Batalionu Pomocniczej Służby Wojskowej, walczącym w obronie Lwowa. W październiku 1939 r. zaprzysiężona do Służby Zwycięstwu Polski w Warszawie, pod pseudonimem „Zelma” organizowała na Śląsku wojskową służbę kobiet oraz pełniła funkcję szefa łączności w Komendzie Podokręgu SZP-ZWZ. Pod koniec 1940 r. została przeniesiona do Warszawy jako kurierka KG ZWZ-AK pod pseud. „Zo”. Stała się prawdziwą legendą kurierów w okupowanej Europie. Była organizatorką szlaków zachodnich KG. W latach 1939–1945, posługując się fałszywymi dokumentami, ponad sto razy przekraczała granice, przynosząc wiadomości i meldunki. Pełniła funkcję zastępcy szefa „Zagrody” – Działu Łączności Zagranicznej Oddziału V Sztabu Komendy Głównej AK. W lutym 1943 r. jako emisariuszka Komendanta Głównego AK wyruszyła przez Niemcy, Francję, Andorę, Hiszpanię i Gibraltary do Sztabu Naczelnego Wodza w Londynie. Na własną prośbę powróciła do kraju, skacząc na spadochronie na teren okupowanej Polski 10 września 1943 r. Pracowała w szefostwie Wojskowej Służby Kobiet KG AK. Po upadku powstania warszawskiego nadal działała w służbie Państwa Podziemnego. Z Krakowa kierowała szlakami zachodnimi, prowadzącymi do bazy szwajcarskiej.

Po zakończeniu wojny włączyła się w struktury konspiracji antykomunistycznej w ramach organizacji Wolność i Niezawisłość. Powróciła także do pracy pedagogicznej – ukończyła studium pedagogiki społecznej i otworzyła przewód doktorski.

W 1951 r. została aresztowana przez UB. Była więziona (z dziesięcioletnim wyrokiem) do 1955 r. W 1956 r. powróciła do pracy naukowej i pedagogicznej. W 1965 r. uzyskała doktorat nauk humanistycznych, a 1973 r. – habilitację. W rodzinnym Toruniu podjęła pracę w Instytucie Pedagogiki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. Równocześnie gromadziła materiały do dziejów Armii Krajowej, działała w środowisku kombatanów AK. Była współinicjatorką powstania Światowego Związku Żołnierzy AK. Na skutek represji SB, w wyniku których m.in. zlikwidowano kierowany przez nią Zakład Andragogiki, odeszła z pracy na uniwersytecie.

W latach osiemdziesiątych była związana ze środowiskiem „Solidarności”. W 1987 r. doprowadziła do powstania Klubu Historycznego, działającego przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim w Toruniu.

Była inicjatorką powołania do życia w 1990 r. Fundacji Archiwum Pomorskie Armii Krajowej. Fundacja gromadzi dokumenty i relacje, organizuje konferencje, zjazdy naukowe i wydaje

liczne publikacje dokumentujące udział Pomorzan w walce o niepodległość oraz dzieje wojennej służby kobiet.